

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/10589,Janusz-Kurtyka-19602010-Trudno-zauwazyc-kiedy-odchodzi-czlowiek-ktory-swoim-zyci.html>
04.04.2026, 09:02

Strona znajduje się w archiwum.

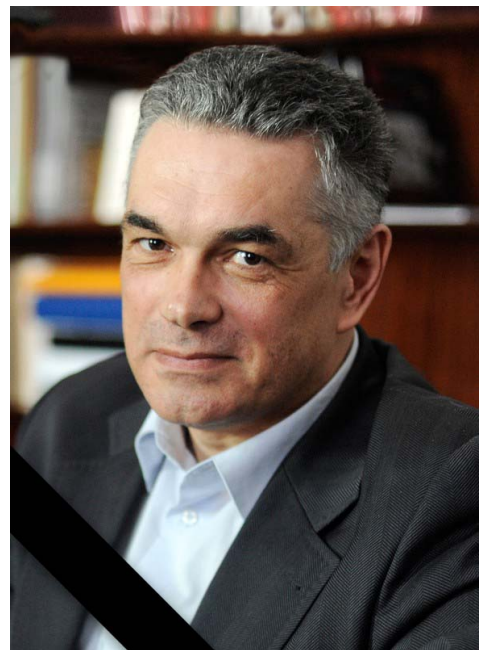
Janusz Kurtyka 1960–2010. Trudno zauważyć, kiedy odchodzi człowiek, który swoim życiem chciał przytrzymać uciekającą historię – i kiedy pozostaje historia zamiast człowieka, którego się znało.

12.04.2010

10 kwietnia 2010 w Smoleńsku, w drodze na uroczystości 70. rocznicy Zbrodni Katyńskiej, zginęli w katastrofie rządowego samolotu Prezydent RP Lech Kaczyński wraz z Małżonką Marią Kaczyńską, polska delegacja, w tym Janusz Kurtyka – prezes Instytutu Pamięci Narodowej. Obowiązki Prezesa pełni dr Franciszek Gryciuk - Zastępca Prezesa IPN.

Trudno zauważyć, kiedy odchodzi człowiek, który swoim życiem chciał przytrzymać uciekającą historię – i kiedy pozostaje historia zamiast człowieka, którego się znało.

Obejmując w 2005 r. stanowisko Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej miał już ze sobą ogromny dorobek człowieka, który poświęcił się nauce i idei kształtowania świadomego społeczeństwa. Członek Niezależnego Zrzeszenia Studentów i propagator niezakłamanej historii. Profesor i wykładowca uczelni w Polsce i za granicą, obejmujący swoim zainteresowaniem początki państwowości polskiej, a także najnowsze dzieje naszego kraju. Członek stowarzyszeń i aktywny uczestnik wielu przedsięwzięć, mających na celu kultywowanie i nauczanie polskiej tradycji patriotycznej. Jeden z głównych motorów działań na rzecz podtrzymywania pamięci o losach ludzi, którzy byli dla niego życiowym wzorem.

Za słowami i czynami Janusza Kurtyki stał ogrom historii i dorobek wielu pokoleń, które w jego wrażliwości mogły liczyć na żywotność i pamięć. Teraz chciałoby się wyczytać z tego dzieła jeszcze trochę osoby, która teraz zamilkła. By uratować to, co się zaciera, jak on ratował w swojej pracy. Wstrząśnięci tym, co najpewniejsze w życiu, a przecież zawsze nieprzewidywalne, możemy mieć tylko nadzieję, że nasza pamięć i łzy zdołają zapisać historię wartości, które ucieleśnił.

[Życiorys Prezesa Janusza Kurtyki](#)

Wspomnienia o prof. Januszu Kurtyce, Prezesie Instytutu Pamięci Narodowej

- [Andrzej Nowak, MÓJ PRZYJACIEL](#)
- [Wspomnienie zamieszczone na blogu: SZKOLNY KOLEGA](#)

- [Janusz Pezda, NA STUDIACH](#)
- [Adam Kalita \(IPN Kraków\), WIERNY PRAWDZIE](#)
- [Krzysztof Gurba, „...AŻ DO OFIARY Z ŻYCIA”](#)
- [Waldemar Bukowski \(Instytut Historii PAN\), MEDIEWISTA](#)
- [Ryszard Terlecki, Jarosław Szarek \(IPN Kraków\), NA STRAŻY HONORU](#)
- [Teodor Gąsiorowski \(IPN Kraków\), PREZES „DRUGIEGO WiN”](#)
- [Filip Musiał \(IPN Kraków\), REDAKTOR NACZELNY](#)
- [Andrzej Grajewski, PREZES NIEZALEŻNY I PONADPARTYJNY](#)
- [Dorota Koczwańska-Kalita \(IPN\), TRUDNO BĘDZIE GO ZASTĄPIĆ](#)
- [Jan Baster \(IPN\), JANUSZ](#)
- [Antoni Dudek \(IPN\), PREZES](#)
- [Jan Żaryn \(IPN\), MÓJ SZEFE](#)
- [Łukasz Kamiński \(IPN\), STRZĘPY WSPOMNIEŃ](#)
- [Jacek Kwilosz, Rafał Leśkiewicz, Zbigniew Nawrocki, Wojciech Sawicki \(IPN\), MÓWIŁ: ARCHIWA TO „SERCE” IPN](#)
- [Dariusz Gabrel \(IPN\), DO ZOBACZENIA](#)
- [Jacek Wygoda \(IPN\), CZŁOWIEK, NAUKOWIEC, SZEFE](#)
- [Andrzej Arseniuk \(IPN\), BRAKUJE MI JEGO TELEFONÓW](#)
- [Mateusz Szpytma \(IPN\), NAJWIĘCEJ WYMAGAŁ OD SIEBIE](#)
- [Jarosław Tęsiorowski \(IPN\), PRAWDA ZWYCIĘŻY](#)
- [Ks. Tadeusz Isakowicz-Zaleski, MĘCZENNIK PRAWDY](#)
- [Rektor, Senat i cała społeczność PWSW w Przemyślu, ŻEGNAMY PROFESORA](#)
- [Marzena Szczygielska, Joanna Karbarz, Marta Superson, Roksana Szczęch](#)
- [Grzegorz Klebowicz, MÓJ PROMOTOR](#)
- [Wojciech Frazik \(IPN Kraków\), JANUSZ I KSIĄŻKI](#)
- [Filip Musiał \(IPN Kraków\), STRAŻNIK PAMIĘCI](#)
- [Grzegorz Berendt \(IPN Gdańsk\), KUSTOSZ PRAWDY](#)
- [Marek Gałęzowski \(IPN\), TERMOPILE JANUSZA KURTYKI](#)
- [Kazimierz Krajewski, Tomasz Łabuszewski \(IPN Warszawa\), OBROŃCA ŻOŁNIERZY WYKŁĘTYCH](#)
- [Maciej Korcuć \(IPN Kraków\), POZYTYWISTA NARODOWEJ PAMIĘCI](#)
- [Jan M. Ruman \(IPN\), MORTUI SUNT](#)
- [Jacek Pawłowicz \(IPN Warszawa\), POMNIK](#)
- [Andrzej Pilecki SYN ROTMISTRZA PILECKIEGO WSPOMINA PREZESA IPN](#)
- [Jerzy Eisler \(IPN Warszawa\) TAKIM GO ZAPAMIĘTAM](#)
- [Mariusz Krzysztofiński \(IPN Rzeszów\), WYJAZD DO LWOWA](#)
- [Piotr Gajewski \(IPN\), ZORGANIZOWAŁ PRACĘ NA WZÓR WOJSKOWY](#)
- [Cecylia Kuta \(IPN Kraków\), NIEZŁOMNY RYCERZ](#)
- [Marcin Karpiński \(IPN\), WIDZIANY Z ODDALI](#)
- [Ewa Siemaszko, NIEPOPRAWNY POLITYCZNIE](#)
- [Zbigniew Gluza, ZDECYDOWAŁ W IMIENIU PAŃSTWA](#)
- [Avner Shalev, Przewodniczący Zarządu Yad Vashem, POŻEGNANIE](#)
- [Ola Hnatiuk, I Radca Ambasady RP w Kijowie, UKRAINA BYŁA JEGO PASJĄ](#)
- [O. Borys Gudziak, Rektor Ukraińskiego Uniwersytetu Katolickiego, ZWOLENNIK POJEDNANIA](#)
- [Ihor Juchnowski, p.o. Prezesa UIPN, BYŁ NASZYM PRZYJACIELEM](#)
- [Wojciech W. Wiśniewski, WDZIĘCZNOŚĆ ZA PRZYJAZD](#)
- [Piotr Życieński, BEZ OBIEKTYWU](#)

Relacje medialne w dniach żałoby

- [Uroczystości pogrzebowe prezesa IPN Janusza Kurtyki - Gazeta.pl, 23.04.2010](#)
- [Nie chciał kapitulować - „Wprost” nr 17/2010, 25.04.2010](#)
- [Prezes Kurtyka ostatni raz minął budynek IPN - „Życie Warszawy”, 19.04.2010](#)
- [Był pełen żaru - „Newsweek” nr 16/2010, 19.04.2010](#)
- [„Wiadomości” - TVP1, 19.04.2010, 19:30](#)
- [Magazyn „Celownik” - wydanie specjalne, TVP, 16.04.2010, godz. 12:30](#)
- [Mediewista z ułańską fantazją - „Dziennik Polski”, 16.04.2010](#)
- [Najwięcej wymagał od siebie - „Nasz Dziennik”, 14.04.2010](#)
- [Wspomnienie o Januszu Kurtyce: znakomicie rozumiał ludzi - Nowiny24, 14.10.2010](#)
- [Janusz Kurtyka w oczach przyjaciół - PR Trójka, 14.04.2010](#)
- [11 Minut. Pamięci Prezesa IPN Janusza Kurtyki - Youtube.com, 13.10.2010](#)
- [Strażnik narodowej pamięci - „Rzeczpospolita”, 13.04.2010](#)
- [Janusz Kurtyka, mój szef - „Gazeta Polska” - wydanie specjalne](#)
- [Jan Żaryn: Historia zapamięta - Katyń 1940, Katyń 2010 - RMF FM, 13.04.2010](#)
- [Janusz Kurtyka: swój świat miał w Krakowie - „Gazeta Krakowska”, 12.04.2010](#)
- [Stanowisko Kolegium IPN z dnia 12 kwietnia 2010 r.](#)
- [„Wiadomości” - TVP1, 12.04.2010, 19:30](#)
- [Janusz Kurtyka: mediewista od teczek - „Newsweek”, 11.04.2010](#)
- [Janusz Kurtyka \(ur. 1960\). Prezes Instytutu Pamięci Narodowej - „Gazeta Wyborcza”, 10.04.2010](#)
- [Wspomnienia o Januszu Kurtyce - Polskie Radio, 10.04.2010](#)

[Księga kondolencyjna](#) - dostępna na stronie internetowej IPN

[Księgi kondolencyjne wyłożone w siedzibach IPN](#)

Uroczystości pogrzebowe śp. prof. Janusza Kurtyki

Tysiące ludzi wypełniły bazylikę pw. św. Piotra i Pawła w Krakowie, ulicę Grodzką przed kościołem i pobliski plac św. Marii Magdaleny. Powiewały biało-czerwone flagi z napisem IPN, na jednym z transparentów można było przeczytać: „Instytut Pamięci Narodowej im. prof. Janusza Kurtyki”, na innym, największym: Niezależne Zrzeszenie Studentów. W piątek 23 kwietnia w pożegnaniu tragicznie zmarłego Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej wzięła udział rodzina, oficjalni przedstawiciele władz z wicemarszałkiem Senatu Zbigniewem Romaszewskim, ministrem kultury i dziedzictwa narodowego Bogdanem Zdrojewskim, organizacje kombatanckie, współpracownicy z całej Polski, przyjaciele.

Przed mszą św. wojewoda małopolski Stanisław Kracik odczytał postanowienie o nadaniu pośmiertnie Januszowi Kurtyce Krzyża Wielkiego Orderu Odrodzenia Polski.

Mszy pogrzebowej przewodniczył metropolita krakowski kard. Stanisław Dziwisz, który jeszcze przed rozpoczęciem liturgii wspominał swoje spotkania ze zmarłym. „Świętej pamięci prof. Kurtyka służył prawdzie, a ta służba z wielu powodów nie była łatwa. Prawdę o Katyniu przypieczętował swoim życiem” - powiedział.

Mszę św. wraz z metropolitą koncelebrowali kard. Franciszek Macharski oraz biskup Józef Guzdek, który wygłosił kazanie. Mówił o zbrodni sprzed siedemdziesięciu lat i o kłamstwie, które miało ją wymazać z ludzkiej pamięci. Za prawdę o Katyniu płacono wielką cenę. „W tygodniu, kiedy odprawiane są pogrzeby ofiar tragicznej katastrofy pod Smoleńskiem, w godzinie pogrzebu świętej pamięci Janusza Kurtyki odkrywamy, że zasadniczym motywem wyprawy do Katynia było

wołanie o prawdę. [...] Dziś [...] wspominając wszystkich, którzy zginęli, pragniemy podziękować za tę lekcję umiłowania prawdy” - powiedział bp Guzdek.

Dążenie do prawdy, pielęgnowanie pamięci, przywracanie historii - to motywy przewodnie przemówień wygłoszonych za zakończenie liturgii pogrzebowej. Wszyscy, którzy zabrali głos, mówili o zmarłym Prezesie IPN jako o człowieku walczącym o prawdę, świetnym historyku, doskonałym organizatorze i wymagającym szefie, a jednocześnie wrażliwym i ciepłym człowieku.

Senator Zbigniew Romaszewski podkreślił energię i talent Janusza Kurtyki, dzięki którym „wypełnił swoją misję, tak jak należało”, mimo że dzieje IPN nie były i nie są łatwe ani proste. Jego zdaniem Prezes Kurtyka wygrał walkę o prawdę: „Zwyciężyłeś, bo przywróciłeś naszemu Narodowi historię, przywróciłeś tożsamość. To jest Twoje zwycięstwo” - mówił senator. Dodał, że Prezes IPN zasłużył na nagrodę Kustosza Pamięci Narodowej, którą IPN corocznie przyznaje za szczególnie aktywny udział w upamiętnianiu historii Narodu Polskiego. „Myślę, że dzisiaj chowamy osobę, która jest najgodniejsza tej nagrody. Kustoszu Narodowej Pamięci, spoczywaj w spokoju” - zakończył swoje przemówienie.

Minister Bogdan Zdrojewski stwierdził, że Prezes IPN powinien być wielokrotnie przepraszany - słowa te zebrani przyjęli oklaskami. „Zdążyłem poznać Pana Prezesa - mówił - zdążyłem dotknąć jego wrażliwości, nienagannych manier, kultury osobistej. I mogę powiedzieć, że nie ma to nic wspólnego z obrazem, który próbowano mu zbudować”. Minister wspominał wspólną pracę nad projektem poświęconym kulturze niezależnej stanu wojennego: „Patrzyłem z podziwem na tę determinację, by oddać twórcom hołd wynikający z kosztów, jakie ponosili w czasie stanu wojennego i później, bojkotując oficjalne instytucje, państwowe media, i byłem pełen podziwu i uznania”. Minister Zdrojewski dodał, że w zmarłym zegnamy strażnika pamięci, „osobę, która szukała prawdy niezwykle konsekwentnie, nie z myślą o splendorach, ale z myślą o Ojczyźnie”.

Przewodniczący NSZZ „Solidarność” Janusz Śniadek przemówił w imieniu związku, którego członkiem był prof. Kurtyka: „Na twoim grobie z czułością kładziemy wieniec - katyński wieniec prawdy, która ocalała” - powiedział.

Dr Franciszek Gryciuk, pełniący obecnie obowiązki prezesa IPN, przedstawił zasługi zmarłego dla instytucji, na czele której Janusz Kurtyka stał niemal pięć lat. Podkreślił zwłaszcza osiągnięcia naukowe i organizacyjne - doktoraty i habilitacje, stypendia naukowe, rozwój działalności wydawniczej.

Bardzo osobiste wspomnienie wygłosiła Dorota Koczwańska-Kalita, dyrektor sekretariatu Prezesa Kurtyki. Ukazała prof. Kurtykę jako człowieka, któremu najbardziej zależało na uwrażliwieniu rodaków na historię, na rozumieniu własnych dziejów - planował np. wydanie podręcznika do historii dla najmłodszych Polaków. Wiedział, że tylko świadomy, rozumny naród jest w stanie być wolnym. Był szefem wymagającym, ale przede wszystkim wymagał od siebie samego. „Dziękuję Bogu, że postawił go na mojej drodze” - powiedziała dyrektor Koczwańska-Kalita.

„Wasza praca nie może się zmarnować, trzeba skończyć rozpoczęte dzieło dla dobra ojczyzny i młodego pokolenia - powiedziała by do Was na pewno mój ojciec” - z takim przesłaniem do uczestniczących we mszy pracowników IPN zwrócił się Paweł Kurtyka, syn zmarłego.

Informację o listach, które Instytut otrzymał w związku ze śmiercią Prezesa Kurtyki (m.in. z Yad

Vashem) przekazał Marek Lasota, dyrektor krakowskiego oddziału IPN. Zapowiedział, że listy zostaną opublikowane.

List pożegnalny od prezesa PiS Jarosława Kaczyńskiego odczytał poseł Ryszard Terlecki: „Instytut Pamięci Narodowej kierowany przez swojego wielkiego Prezesa nieustannie narażał się tym, którzy w placówce tej chcieli widzieć raczej agencję narodowej amnezji, czy swoiste ministerstwo prawdy historycznej w republice politycznej poprawności” – napisał Jarosław Kaczyński. Zapewniał, że spuścizna, jaką pozostawił po sobie Janusz Kurtyka, nie zostanie zapomniana ani zaprzepaszczona. „Drogi Panie Prezesie, dzieło stanowiące wkład do narodowej kultury i społecznej świadomości nie umiera wraz ze swym twórcą. Sens tej myśli zna najlepiej historyk pańskiej miary. W dniu, w którym żegnamy się z panem, jest ona dla nas i pocieszeniem, i zobowiązaniem. Dziękujemy i pamiętamy, Panie Prezesie”. Treść listu zebrani wielokrotnie nagradzali brawami.

Po zakończeniu uroczystości w kościele trumna z ciałem zmarłego Prezesa IPN odprowadzona została na Cmentarz Rakowicki i z honorami złożona w grobie w Alei Zasłużonych.

Zdjęcia: Piotr Życieński

[Następny Strona](#)

Centrala

